

K PREVODOM IZ NOVEJŠE RUSKE POEZIJE

O novejši ruski poeziji je mogoče govoriti predvsem v zvezi s pesniki, ki so se uveljavili v zadnjih letih, in v zvezi s poezijo, objavljeno v tem času. To pa ne zgolj zaradi časa: predvsem v zadnjih petih letih nekako odmrejo tako številni motivi vojne, domovinskega boja, obnove in podobne teme. In tudi to: v teh zadnjih letih se poezija obrne bliže k človeku, od glasnega govorjenja po zvočnikih o vsem dnevnem, trenutno važnem, javnem, zunanjem preidejo pesniki k svoji govorici, h govorici o sebi. Res je, ta govorica je še zelo stišana, pozna se ji dolga doba molka, a vendar. Počasi tiplje v svet in med ljudi; med doslej edino zveličavne poti sovjetske poezije se sprepletajo nove, izrazitejše, manj uniformirane, osebne, kratka, sveže in nove. In to ne le med mladimi, novimi pesniki; oglasilo se je tudi nekaj starejših, ki so že poprej objavljali, a nekako niso in niso mogli priti na dan, na površje. Ob imenih Tvardovskega, Mihalkova, Simonova, Dolmatovskega, Jašina, Aligerijeve, Ošanina, Sofronova, Gribačeva — samih večkratnih Staljinovih nagrajencev, sta na primer dobra pesnika Martinov ali Slucki bila domala neznana. Danes se je podoba nekoliko spremenila. Tvardovski skesano izpoveduje, da je moral pisati pesnitve o Stalinu, in to v podobni pesniški govorici, v kakršni so bile pisane njegove prejšnje pesnitve, mnogi izmed nagrajenih pesnikov pa so sploh utihnili. Nove teme, nov izraz, nove zahteve (tokrat ne dirigirane od zgoraj, marveč vznikle iz časa, ljudi in pesnikov samih) se bijejo s starim, še ne preživelim in ne odpravljenim principom socialističnega realizma in dneвне angažiranosti umetnikov za družbene in politične probleme. In ne samo to; nekje zadaj je tudi druga stara tradicija: obdobje velikih pesnikov, od katerih se je zadnji letos kot človek poslovil od življenja in kot pesnik pravzaprav šele prav pričel živeti, tradicija ruske moderne klasike. K tej kakor da mladi še niso našli poti, prevelik prepad je bil ustvarjen med tem svetom in kasnejšim pesništvom tako idejno kot stilno, še vse prevelike so razdalje in premajhne moči mladih, da bi premostili ta nevarni in nenaravni prepad. Res, ruski klasiki tega stoletja so v svoji poeziji obrnjeni predvsem vase, pa najsi gredo potem še toliko v širino, v opevanje revolucije itd., vsa ruska poezija po njih pa je bila pravzaprav odločno usmerjena navzven, pesnik je bil le nekak rimani registrator dogodkov in potreb, kjer njegova doživetja, občutja, kratka, njegova pamet in srce nista imela pri tem kaj dosti veljave in besede. Ta obrnjenost navzven ali, boljše rečeno, ta strah pred izpovedovanjem osebnih (ne zasebnih) doživetij kakor da je še vedno ostal. Aktivizma v poeziji, le da politično drugače opredeljenega, recimo z drugim predznakom, s predznakom kritičnosti do družbe in takmer, a vendar še vedno samo pesniškega aktivizma, je še zmerom dovolj. Takega in tudi starega. Borba za mir je, recimo, mnogim poetom vdihnila številne šablonske verzifikacije, kakor nekoč opevanje kolhozov. Tu se vsiljuje človeku primerjava med sodobno rusko in sodobno poljsko poezijo. Res je, da mora primerjava upoštevati čisto drugačo tradicijo poljske lirike, podobne politične razmere sicer, ki pa so bile v poljski liriki v primeri z rusko zelo kratkotrajne in so zato zapustile v njej malo ali skoraj nič sledov, vendar so danes stilne in vsebinske razlike med obema poezijama tako velikanske, kakor da niti en sam dan obe poeziji nista imeli nič skupnega: razbohota svobodnost, že pretiravanje v iskanju sodobnega v izrazu

poljske lirike in ozkost, neka okornost ruske poezije, ki se resda nerodno počuti v svojih starih kalupih, a iz njih nekako ne more in ne more. Manjka ji sproščenost, sproščenost izraza, predvsem pa sproščenost izpovedi. Te pogrešamo celo v ljubezenskih pesmih, kjer človek pričakuje največ ognja in zanesenosti. Tudi tu namreč vlada neka hladnost, togost, v navadi je pogrevanje znanih obrazcev, prepletanje z neko »širšo« mislijo, ki naj »podpre« ljubezensko izpoved mladega pesnika. Često pa se ta ali oni, tudi boljši, zateče v parabole, v simbole, ki se razrastejo v pesem, zastrejo vodilno misel in idejo pesmi. Nekaj takih pesmi lahko najdemo tudi pri Martinovu, a tudi pri mlajših.

In še nekaj o stilu, o formalni plati novejše ruske poezije. Vsekakor ne bo več držalo, da se vsa ta poezija še vedno oklepa klasičnih form. Ne, tudi rimanje ni več toliko bistveno, čeprav ni skoraj nobene pesmi brez rim. Vendar: vzorec klasične štirivrstičnice, vzorec enakomerno grajene pesmi z zaključno poanto je še zmeraj daleč najbolj pogosten. Ostala poezija poskuša v formi razbiti klasično shemo, svoboden verz (vendar riman) ji je vseskozi pri srcu, bogati ga z nebahato in ne prebogato metaforiko, vendar je ta poezija v precejšnji manjšini. Zlasti velja to za poezijo, ki bi s stilom prinašala tudi novo vsebino, resnično pristno človeško izpoved, izpoved o sodobnem sovjetskem človeku in njegovem počutju. Nekateri pesniki se (žal samo po formi) vračajo k Majakovskemu in posnemajo zunanji način gradnje njegovih odsekanih, lomljenih verzov, kar postane dokaj smešno, ko v taki prevzeti obliki ponujajo kakšno šibko krajinsko sliko ali ljubezensko razpoloženje. Pri vsem tem moti človeka zlasti eno: razvodnenost, stilna ohlapnost ruske poezije, kjer pesniki porabijo množico verzov za skromno izpoved, za misel, občutje. Zgoščenosti in preciznosti, pesniške sugestivnosti, tudi oblikovne, kakega Pasternaka v vsej sodobni novejši in starejši ruski poeziji ne najdemo. Tej tradiciji so se žal sodobni poeti izneverili.

In še beseda o našem izboru in njegovih pesnikih:

Ti sodijo danes med najbolj znana imena v ruski poeziji. Poti, ki jih ubirajo, vsaj včasih nimajo dosti skupnega z starimi uhojenimi, a neuspešnimi potmi poezije iz obdobja socialističnega realizma. Martinov in Slucki pa tudi Jevtušenko so znani tudi zunaj meja svoje domovine, saj jih dosti prevajajo.

Leonid Nikolajevič Martinov. Čeprav po letnici starejši pesnik (rojen 1905 v Omsku) sodi v mali krog ruskih pesnikov, ki so novi, mladi in sveži. Prišel je na dan in do veljave pravzaprav šele v zadnjih letih po vojni, po spremembah v Sovjetski zvezi, čeprav je že tudi poprej objavljaj, Prvo knjigo je tiskal v Omsku leta 1959, in sicer zbirko »Pesmi in pesnitve«. Tej je pred vojno dodal še eno zbirko pesnitev, po vojni pa spet tri knjige pesmi. Med temi sta zlasti obe zbirki »Pesmi« iz leta 1955 in 1957 prinesli marsikaj novega.

Boris Abramovič Slucki. Rojstna letnica 1919. Začel je objavljati leta 1941, po vojni pa je delal več let pri radiu. Izdal je prvo in edino knjigo pesmi šele leta 1957. V njej so razen zelo osebnih izpovedi iz vojne in deloma pretresljivih vojnih balad zanimive predvsem nenavadne slike iz ruskega življenja: s simboli, z opisi nekih dogodkov ali živali (Živalski vrt ponoči, Izgubljeni sin) zelo določno izpoveduje kritične misli, včasih tudi na račun družbenih razmer.

Leonid Ivanovič Haustov, rojen leta 1920. Pesnik in prevajalec. Prvo knjigo »Jutranji svet« je izdal leta 1945, kasneje pa je tiskal leta 1947, 1952 in 1956 še troje pesniških zbirk. To so: »Pesmi«, »Po poti miru« in »Črte

biografije«. Intelektualen pesnik, pristaš klasike in njenega izraza. V njegovih pesmih je zaslediti vpliv Bloka, pa tudi Pasternaka, kar je pravzaprav redkost med mlajšimi.

Evgenij Aleksandrovič Jevtušenko. Najmlajši pesnik našega izbora. Rojen leta 1935 v Irkutsku. Začel je objavljati pesmi leta 1949, prvo knjigo pa tiskal pri založbi »Sovjetski pisatelj« pri devetnajstih letih, leta 1952. Tri leta kasneje je objavil pri isti založbi knjigo lirike »Tretji sneg« in koj naslednje leto (1956) nove pesmi v zbirki »Pot entuziastov«. Kritika ga je sprejela zelo različno: eni ga vneto zagovarjajo kot novega drznega oblikovalca, drugi pa ga prav zaradi tega ostro napadajo. Vsekakor ni nihče ostal ob njem nevtralen. Tudi to je znak, da je njegova poezija zares poezija, da ni samo prigodniško verzificiranje, da nosi v sebi kali resničnega življenja in izpovedi občutljivega, iskrenega človeka. Pravzaprav Jevtušenko v izrazu ni tako izviren, nikakor ne novatorski, saj se kar rad drži starih oblik. Vendar v to posodo zmeraj naliže dokaj novega vina. Je sproščen, nekonvencionalen v izpovedih in predvsem, kar kaže, da je glavni očitek kritikov, zelo osebne. Prav zato je njegova poezija pri bralcih naletela na širok odmev in bila tudi dosti prevajana.

Tem pesnikom bi v širšem izboru lahko dodali še katero manj znano ime iz sodobne ruske poezije. Mladih pesnikov med dvajsetim in tridesetim letom, ki so doslej že izdali po eno ali celo več zbirk, je precej, vendar tudi tak širši izbor ne bi mogel bistveno spremeniti podobe novejšje ruske lirike, kakršno nudi naš izbor pesmi teh štirih lirikov.

Tone Pavček

BESEDA O J. D. SALINGERJU

J. D. Salinger se je rodil v New Yorku leta 1919. Šolal se je po raznih zasebnih šolah, bil na vojaški akademiji in presedlal na visoko šolo, kjer je menjal več fakultet, toda očitno ni imel nikjer obstanka, zakaj ne da bi bil doštudiral, je preživel nato leto ali dve v Evropi. Od leta 1942 do 1946 je bil v vojski in se kot seržant služil dve leti in pol v četi, ki se je udeležila invazije in se potem vojskovala do konca vojne na evropskih tleh.

Salinger piše že od svojega petnajstega leta, sprva črtice in novele, ki jih je objavljaj po raznih revijah. Doslej sta izšli dve zbirki njegovih novel in njegov znani kratki roman, smešen in ginljiv hkrati, o neotesanem in nevzgojljivem ameriškem mladostniku »The Catcher in the Rye« (Ulovi me v rži), po katerem je zaslovel kot eden najboljših poznavalcev mlade generacije v ameriški literaturi. Z veliko občutljivostjo in razumevanjem je v romanu opisal miselnost tako imenovanih »teen-agers« (mladih ljudi, ki še nimajo dvajset let) ter v njem razkril problem, ki danes vznemirja starše in vzgojitelje po vsem svetu, zakaj sinovi zmagovalcev v drugi svetovni vojni in bodoči vesoljski popotniki so se znašli v svetu, ki jim ponuja preveč in premalo, in namesto optimističnih nosilcev napredka prihaja iz njihovih vrst čedalje več mladostnih kriminalcev, nevrotikov, narkomanov in družbi sovražnih elementov pa zaradi krepkega poudarka na športu in higieni telesno sicer dobro razvitih mladih ljudi, toda topih za vsako stvar, ki presega okvir najvulgarnějšíh pridobitev sodobne tehnične civilizacije. V Salingerjevem romanu se mlad človek, ves